

Källakademien inbjuder till en halvdagsvandring

♪ ... en blandning av sött och salt ♪

Om grundvattenförhållanden och brunnar i Gamla Stan, Stockholm.

Lördag 6 september 2014 kl. 13-17

Exkursionen är avgiftsfri, förutom fika som var och en betalar för.

Samling vid Christian Erikssons staty Bågspännaren på Kornhamnstorg den 6 september klockan 13⁰⁰.

Gamla Stans läge som en långsamt stigande landhöjningsbarriär mellan Saltsjön och Mälaren, har i kombination med Saltsjöns naturliga nivåvariationer och Mälarens vattenregleringar medfört flera problem. Tidigare gällde dessa främst att saltvatten tidvis infiltrerade i Stockholmsåsens genomsläppliga jordlager och påverkade vattenkvaliteten i brunnarna. På grund av landhöjningen har sjunkande grundvattennivåer under lång tid orsakat sättningar i fyllnadsmaterial och lera samt försämrade bärlighet i träpålade husgrunder. Flera hus vid och utanför Gamla Stans forna stränder har därför fått grundförstärkas.

Ett betydande antal platser med anknytning till (grund-)vatten i form av brunnsöverbyggnader och fontäner finns att se, åtgärderna för att komma till rätta med sättningarna är viktiga och intressanta.

Exkursionsguiden utdelas vid exkursionen

Exkursionsledare Anders Hult och Anders Eriksson

Anmälan senast måndag 1 september till

Anders Hult hult.a@swipnet.se alternativt tfn 018 31 74 75.

Vid anmälan ange namn, e-postadress samt ditt telefon- och mobilnummer så att vi kan bekräfta ditt deltagande.

OBS! Av praktiska skäl nödgas deltagarantalet begränsas till 20 personer (i ordning efter tidpunkten för anmälan).

Program

Start vid Christian Erikssons staty Bågspännaren på Kornhamnstorg den 6 september klockan 13⁰⁰ där vandringssguiden också delas ut. Vandringen avslutas senast 17⁰⁰. Ordningen mellan de olika hållpunkterna kan komma att ändras.

Det finns ett fel direkt kopplat till monumentet från 1916 av brons och granit. Använd gärna den eventuella väntetiden före start med att leta upp detta. De som hittar felet eller som känner till det sedan tidigare, kan ju hålla inne med sin kunskap till dess vi startar.

1 Kornhamnstorg

Om Stockholmsåsen, landhöjningen och fyllnadsmassorna vilka präglar de hydrogeologiska förhållandena.

2 Skeppsbron 46

Om de betydande problem som marksättningar och försvagning av delar av gamla pålningar har orsakat för bebyggelsen främst i Stadsholmens västra och sydöstra delar. Åtgärder för stabilisering.

3 Järntorgsbrunnen

Denna brunn var offentlig liksom nedan nämnda Tyska brunnen och Stortorgsbrunnen. I Gamla Stan fanns även privata brunnar, en del nådde 10 - 15 meters djup.

Resonemang kring det praktiska utförandet av djupa brunnar i det instabila åsmaterialet.

4 Fontän på Österlånggatan i höjd med Brunngränd.

Fontänen är utformad med symboler i form av tre medeltida stadsportar genom vilka vatten rinner ner i bassängen.

5 Tyska brunnen

Läget på Tyska brunnsplan har gett namnet. Pumphuset med två brunnsstockar och utkastare från 1787 (möjligen 1785) är utförd i gjutjärn, sandsten och cement.

Om Bergius vattenanalyser från 1758 och vattenanalyser från trakten av Skeppsbron gjorda runt år 2000.

6 Fika

Fikat intas i de medeltida underjordiska valven på Café Sten Sture invid Storkyrkan. **Obs att de endast tar kontanter, inte kort.**

7 Stortorgsbrunnen.

Brunnen har (hade) fyra pumpstockar och fyra utkastare. En trappa skall ha lett ner ”till ett med Målarhorisonten svarande djup” således ungefär 14 meter.

Brunnen har tidigare varit utgångspunkt för avståndsmätningar till de olika orterna i landet samt för markering av husnummer i Stockholm.

8 Kvarteret Pygmalion.

Här utspelade sig på 1400- och 1500-talen tvister kring en privat brunn.

9 ”Vattenfallen” på Slottets sydöstra flygel.

10 Lejonbacken.

Bronsen för gjutningen av ett - möjligen bägge - lejonen på Lejonbacken kommer från en brunnsanläggning vid slottet Kronborg i Danmark.

11 Fontänen Morgon

Fontänen *Morgon* (1960) på Brantingstorget vid gamla kanslihuset är skapad av Ivar Viktor Jansson (1885 – 1970).

12 Den tidigare ”riksfixen” det vill säga Normalhöjdpunkten vid Schering Rosenhanes gränd på Riddarholmen.

Från 1886 har den så kallade Normalhöjdpunkten varit utgångspunkt för flera precisionsavvägningar i höjdsystemet RH00 vilket fastställdes år 1900. Bakom järnluckan är nollnivån representerad av en markering som då låg 11,800 meter över medelvattenytan i Saltsjön. Sveriges nuvarande nationella höjdsystem RH 2000 med referenspunkt i Varberg blev officiellt 2005.